

Strategi för OpenAccess.se för 2011-2013

Antagen av styrgruppen för OpenAccess.se vid dess möte 2011-05-23

Open access innebär både *ökad synlighet* för forskaren - liksom för lärosätet, finansiären och landet - och *ökad tillgänglighet* till forskningsresultaten för både forskare och andra som har intresse av att ta del av forskningen. Detta är viktiga frågor för Sverige som forskningsnation vilket understryks ytterligare av några starka tendenser i forskningssystemets utveckling:

- Intensifierad globalisering av forskningen genomförande och användning
- Skärpt global konkurrens med forskningsexcellens mellan lärosäten och mellan länder
- Starka krav på ökad samhällsrelevans och nyttiggörande av forskningen
- Snabb utveckling mot en alltmer datorbaserad och digitalt förmedlad vetenskap, ”e-science”

Idag finns i Sverige ett starkt officiellt stöd för open access, en relativt väl utbyggd infrastruktur av öppna arkiv, ett ökande antal open access-tidskrifter samt en snabbt växande andel av fritt tillgängliga publikationer. Fokus ligger på vetenskapliga artiklar och konferensbidrag, men en open access-modell kan också tillämpas för t.ex. monografier, forskningsdata och läresurser

Mål

Programmet ska främja fri tillgänglighet på Internet för de arbeten som produceras av forskare, lärare och studenter genom att stödja open access-publiceringen vid svenska universitet och högskolor.

Prioritering

Den **främsta prioriteten** för programmet är **att bidra till att öka andelen fritt tillgängliga forskningspublikationer på Internet.**

Förutsättningarna blir allt bättre för att under de närmaste åren nå en brytpunkt då mer än hälften av den årliga produktionen av svenska, offentligt finansierade, forskningspublikationer är fritt tillgänglig. Därefter talar allt för att utvecklingen mot fri tillgänglighet kommer att fortsätta i ett ännu högre tempo. Det är viktigt att den ökade tillgängligheten är jämnt fördelad mellan olika lärosäten och understöds av effektiva spridningsvägar.

Kvalitetskrav

Utvecklingen mot en ökad fri tillgänglighet ska främjas med full hänsyn till andra viktiga krav som kan och bör ställas på det vetenskapliga publiceringssystemet:

- Det ska garantera den vetenskapliga kvalitén och främja kvalitetshöjning
- Det ska vara ekonomiskt hållbart, klara av en ökad produktion av forskning till rimliga kostnader
- Det ska vara effektivt och smidigt, både för författare och användare
- De vetenskapliga publikationerna ska vara tillgängliga även på lång sikt

Medel

Programmet ska understödja både publicering i open access-tidskrifter och parallellpublicering i öppna arkiv. De båda vägarna kompletterar varandra under överskådlig tid. Utvecklingen kan främjas av:

- Tydliga krav på open access från lärosäten och forskningsfinansiärer
- Information till forskare om open access för att öka förståelsen av värdet av open access
- Enkla och kraftfulla tjänster som underlättar forskares parallellpublicering
- Avtal och ekonomiska lösningar som underlättar forskares publicering i OA-tidskrifter, både lokalt och nationellt t ex genom konsortiet för e-licenser

Mål angivna för arbetsområden

Mål anges i det följande mer i detalj för programmets tre arbetsområden.

A. Policy

Mål: Verka för att det utformas en nationell open access-policy och skapas förutsättningar för att effektivt implementera den

En av regeringen fastställd nationell open access-policy skulle ge tyngd och tydlighet åt det fortsatta arbetet med open access. Sverige skulle därmed också uppfylla kraven från Europeiska rådets beslut 2007¹ Programmet är berett att ta en aktiv del i ett sådant arbete.

En policy ska:

- Klargöra vilka mål man vill uppnå genom stöd till open access och hur dessa relaterar till andra mål för utvecklingen av svensk forskning och högre utbildning, t ex för kvalitetshöjning, internationalisering eller forskningens samverkan med samhället.
- Ange en policy i stora drag för vilka åtgärder som behövs och hur olika aktörer ska samverka för att främja en utveckling mot open access.

Mål: Verka för att det utformas tydliga open access-policies som ställer krav på fri tillgänglighet vid lärosäten och av forskningsfinansiärer.

Det finns idag open access-policies av varierande slag vid lärosäten och forskningsfinansiärer. För att dessa ska få en pådrivande effekt är det viktigt att de ställer tydliga krav på att forskare utnyttjar de möjligheter som finns att göra sina arbeten fritt tillgängliga utan att forskarna för

¹ "1. Reinforce national strategies and structures for access to and dissemination of scientific information by ... defining clear policies for dissemination and access to scientific information..." Council Conclusions on scientific information in the digital age; access, dissemination and preservation, 2832nd COMPETITIVENESS (Internal market, Industry and Research) Council meeting Brussels, 22 and 23 November 2007

den skall avhänder sig av sina möjligheter att välja den publiceringskanal som är mest lämplig ur kvalitets- och meriteringssynpunkt. En open access-policy ska också innebära en ökad samordning av lärosätets/forskningsfinansiärens stöd för open access.

B. Information och rådgivning

Mål: Verka för att alla forskare i Sverige ska känna till vad open access-publicering är och förstå vad det innebär

Programmet ska verka för att information om open access håller en hög kvalitet och får en bred spridning samt att forskares open access-publicering uppmuntras och underlättas

Delmål

Programmets webbplats www.openaccess.se ska ge fyllig och uppdaterad information till forskare och allmänhet om open access, och fungera både som en första ingång och en fördjupning. När man informerar om open access på webbplatser vid lärosäten och hos forskningsfinansiärer ska man kunna använda www.openaccess.se som en plats för länkning till fördjupad information.

Det ska genomföras samordnade informationsinsatser på lärosätena, i samverkan med forskningsfinansiärer, till forskare angående open access. Alla deltagare i programmet informerar om open access via sina egna kanaler.

Insatser ska göras för ökad synlighet till den information som finns i öppna arkiv.

Stöd ska ges för att avtal som underlättar forskares open access-publicering tas in i konsortiet för e-licenser.

Det ska finnas goda kanaler och mötesplatser för en aktiv diskussion och kompetensutveckling för dem som arbetar med open access i Sverige. Bloggen Open access i Sverige, Mötesplats Open Access är två viktiga kommunikationsverktyg.

Programmet ska bidra till informationsinsatser om open access på europeisk och internationell nivå.

C. Infrastruktur och användartjänster

Mål: Främja utvecklingen av en infrastruktur och användartjänster för open access i Sverige med hög användarvänlighet och kvalitet

Delmål

SwePub ska ha en mer fullständig täckning och en högre datakvalitet. Databasen ska kunna användas för redovisningssyften och för att stimulera till en ökad andel fritt tillgängliga publikationer.

Parallellpublicering ska underlättas genom en fortsatt utveckling av de tjänster som erbjuds av lärosätenas öppna arkiv. Målen är ökad användarvänlighet och tjänstekvalitet. Det är också viktigt att kunna ta hand om eller länka till forskningsdata och digitala läresurser.

Det ska finnas ett mer samordnat stöd för utvecklingen av svenska open access-tidskrifter, i anslutning till DOAJ och till nuvarande bidragsformer för vetenskapliga tidskrifter hos vissa forskningsfinansiärer.

Flertalet svenska vetenskapliga tidskrifter ska antingen vara open access-tidskrifter eller tillåta parallellpublicering av artiklar inom högst sex månader

Det ska finnas en betydande utgivning eller parallellpublicering av vetenskapliga monografier i open access.

Högskolans e-publicering ska fogas in i KB:s arbetsflöden för digital insamling och bevarande med stöd av den kommande lagen om pliktleverans av elektroniska dokument.

Det ska finnas etablerade modeller för att länka samman öppna publikationer med öppna forskningsdata i samarbete mellan olika berörda institutioner och myndigheter.

Det ska finnas tillgång till standardiserade och samordnade data om användning av öppna arkiv.

Not: Detta dokument har utformats efter diskussion i styrgruppen 18 januari 2011, i arbetsgruppen för information och rådgivning 10 februari och i arbetsgruppen för infrastruktur och användartjänster 22 februari. Beslut togs vid styrgruppens möte den 23 maj 2011.